

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Consilia || Salomonis, || Sive || Collecta Salomonis || Axiomata

Maxime Necessaria Homini, ut se ipsum sapienter dirigat ; E Gallico In
Latinum versa, revisa & amplicata per Auctorem, cum Indicibus
necessariis

Cureau De Lachambre, Pierre

Coloniæ Agrippinæ, 1694

Pars Secvnda. Complectitur Regulas Salomonis pro homine, erga alios se
bene regendi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37935

PARS II.

Complectitur Regulas Salu-
monis magis necessarias pro ho-
mine erga alios se bene re-
gendi.

ARTICVLVS PRIMVS

*De Regimine sui erga propriam
uxorem.*

REGULA PRIM A

*Mulier bona, pars bona, dabitur tibi
pro factis bonis. Eccl. 26.*

PARAPHRASIS.

*Mulier virtuosa est magna felicitas,
prærogativa grandis. Hoc est primus
& gratiosus donum, quod Deus
hac vita dat illis qui eum timeant. Ne
spera id obtinere per tuos conatus,
sonare mereri per tuas actiones, ut
nam habeas mulierem.*

REFL

M
Rarita
noscer
es in f
confid
unqua
di, qu
tes ha
eam p
bonar
illam l
Du
ter pos
lam co
innoc
possid
rabit;
bes, i
pro pe
RE
Mulie
en
Ec

REFLEXIO.

Mulieres virtuosæ & prudentes non sunt ita raræ uti opinamur; Raritas & difficultas est illas benè cognoscendi & distinguendi inter alias. Si es in statu unam ex illis quærendi, non confidas tuæ prudentiæ. Non habebis unquam sufficiens lumen de ea judicandi, quæ pro te quadrat, sed è contra potes habere sufficientem devotionem eam promerendi. Non præsumas talem bonam eligere, sed roga Deum, ut tibi illam largiatur.

Dum verò unam accepisti, & actualiter possides, non te redde indignum illam conservandi. Si indignaris mulieri innocenti, & quæ te amat, non illam diu possidebis, vel enim mors citò vos separabit; vel quòd tu maximè timere debes, ipsa morietur coram te, & non nisi pro pœna simul vivetis.

REGULA SECUNDA.

Mulieris bona, beatus vir; numerus enim annorum illius duplex.

Eccl. 26.

H

PARA-

Faint handwritten text in red ink on the book's spine, possibly a library or collection mark.

Beatus est felix vir alicujus patiens
obedientis mulieris. Si homo possit
immortalis in hac vita, id est
bonitatem suae conjugis: ad mortem
viveret duplo amplius quam
vixisset.

REFLEXIO.

BEATUS vir. Deus hominem
tuit duas personas, quia
harum cordibus formare visibiles
bram suarum adorabilium felicitatem
Ligamen ambarum est amor
non est personalis, nec tertius
solo Deo; cum tamen debeat
mortalis inter illas duas, quae sunt
junctae.

Quemadmodum verò ille dicitur
potest per gratiam & virtutem
amati objecti, praeferat Deus
ret inter maritum & conjugem
unius & alterius esse compendium
chritudinum creaturarum; anima
esse imaginem pulchritudinum
rum, & ut omne id quod est
in mundo inveniatur in illorum
sonis.

Sed peccatum supervenit, quod ip-
 sus intentionem quodammodo turba-
 vit, & corrumpit illius opus. Modo ni-
 hil aliud est quam miseria & confusio.
 Ipse vir alicujus mulieris in civitate pru-
 dentissimæ & virtuosissimæ non potest
 dicitam felix, & tam prudens, quàm
 ille qui planè nullam habet.

REGULA TERTIA.

*Domus & divitiæ dantur à Parenti-
 bus : à Domino autem propriè
 Vxor prudens. Prov. 19.*

PARAPHRASIS.

*Tuam domum & divitias possides ex be-
 neficio suorum propinquorum & ag-
 natorum, sed si habes discretam &
 prudentem uxorem, conserves eam
 tanquam donum ex manibus Dei om-
 nipotentis.*

*Complacencia virtuosa uxoris conservat
 verum gaudium in corde & facie sui
 Mariti. Ejus vigilantia & bonus mo-
 dus agendi in negotijs domesticis exi-
 mit hunc ab inquietudinibus & labo-
 ribus; Dissolutio nullum ipsi gustum
 prabet*

H 2

præbet ad voluptates in comparatione
virtutis, quam in tali casta spū
uxore habet quod æstimet.

Principaliter si honestati ejus facta
juncta sint verba sine felle, &
uxor habeat linguam, qua scilicet
deri dolori, & mitigari iram
hoc modo dici potest, quod talis
vir sit homo divitissimus & felicissimus.

R E F L E X I O.

Mulieres quæ ad hanc felicitatem
aspiciunt, recordari debent
quod inter vires totius Mundi fortissimum
sit affabilitas & humilitas alicujus
ris, quod nulla sit vis aut fortitudo
quæ his duabus virtutibus resistere
queat, & nulla durities, quam non
netrent.

Submissio & obedientia sunt
medium, per quod domi suæ regere
possint, ibidemque usum suum
perium, quod aliàs maritus potest
re naturali.

Ipsa affabilitas & modestitas
constituunt æqualitatem inter
que sexum, & faciunt ut regere

fferenter pertineat ad unum & alte-
 am. Deus non præ tendit, ut autho-
 ritas sit apud unum horum; Sed voluit
 natura gratuitò illam daret homini,
 mulier verò eam meretur per humilita-
 tem. Talis mulier quæ conatur sibi com-
 placere in sola voluntate & mandato sui
 mariti, hunc brevi ad eum statum redi-
 ut, ut non audeat aut possit aliud de-
 mandare, quam quod suæ placeat uxori.
 Inter veritates, quæ oblivioni tradi-
 tæ sunt, ecce unam maximè notandam,
 quod persona hominis non fuerit præ-
 stantior personæ mulieris, quam postquam
 peccatum fuerat commissum, quia an-
 tequam hoc accidisset. Æqualitas fuit
 perfectissima inter utrumque sexum, &
 eodem tempore eorum innocentia, illo-
 rum vita secundum intentionem Crea-
 toris fuerat gloriosa imago sanctissimæ
 Trinitatis.
 Est enim in effectu res maximè in-
 comprehensibilis in hoc mysterio, quod
 personæ Patris & Filii infinite æquales
 in magnitudine & perfectione sint pari-
 tate in potestate ordinis & eorum mutua

H 3

inde-

independentiæ, quamvis una per
 sit alterius principium. Et hoc pro
 nit secundum sanctos Patres, quia
 unitæ per infinitum amorem tam se
 quam eorum sit existentia: Amor
 nitè inimicus dependentiæ & submi
 nis inter personas, quæ se invicem
 nitè amant. Rere
no
cie
In ele
ad
chr
ua
do
dep
bon

Hoc est, si in hac mundana ce
 mia maritus planè nihil vellet, qui
 amore, & uxor pariter nihil que
 amore faceret, quamvis homo sit
 cipium huius suæ sponsæ, ipsorum
 tiqua & totalis æqualitas statim su
 mayo statui restitueretur, ita ut nec
 fet inter illos prælatio, nec Domini
 mandatum, nec obedientia: sed hæc
 raculosa transformatio aliud non
 quã perfectus amor & dilectio. Et
 res visibiles huius mundi nihil in
 tur, quod magis gaudia futuræ vitæ
 licis æternitatis repræsentaret, quæ N
chra f
do pra
Da
dolum
parare
do id
mittes
Te in
firabit
tis tem

& tranquillitas eorum vitæ
 mortalis.

REGULA QUARTA.

Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie. Eccl. 27.

PARAPHRASIS.

In electione alicujus uxoris plus attende ad ejus mores & virtutem, quam pulchritudinem, & non stabilias quietem tua vita in contemplando & possidendo figuram formatam in arena, aut dependendo à ventis qui ludunt ad hominum oculos obfusandos.

REFLEXIO.

Nihil magis in muliere timendum, quàm quod placet oculis, in pulchra facie anima superbæ; pulchritudo præterit, & brutalitas permanet.

Dæmon superbix intrat tuum Idolum, dum id de auras, & magnificè parare studes, verùm non exhibit, quando id voles vituperare, & quando remittes à tot ceremoniis & sumptibus. Te invito remanebit, & tibi demonstrabit, sed nimis tardè, id quod tibi factis tempestivè dictum fuit. Quod nempe

H 4 aliquod

aliquod pulchrum Idolum constet multa obsequia, multas curas, & multas lacrymas.

Et quod pejus est, cum hoc Idolum habeat linguam & ingenium studio cultum, omnia quæ novit quàm optime profert. Verum est quod hæc habeantur in ea pro miraculo, sed est miraculum, quod multi videre appetunt. Accedent te multi admiratores, ea quæ audit laudes tot qualificationum hominum, non est amplius hujus attentionis te laudandi & admirandi, etiam animi sumendi curam, ut seruetur admirabilem, quando nihil aliud quam te solum videt.

Cui adijunge id quod sapiens dicitur. Magna media non inveni in illis doctoribus, ubi magnus apparatus, aut multæ conveniunt societates: sed in illis, ubi quasi omnes personæ multum laborant & parum loquuntur.

Olim fabulæ dixerant, quod ex quolibet erudito verbo, quod labitur egreditur, pariter exeat pars auri; verò sicut tempore Salamonis: *Vbi*

sunt plurima, ibi frequenter egestas: multa loquuntur, & non nisi ventos proferunt, nec enim ibi argentum crescit, ubi foeminae seminant verba, de quibus multis dici potest id, quod quidam sanctus Pater dixerat de sui temporis muliere: hujus in ore omnis suppellex.

REGULA QUINTA.

Sit vena tua benedicta, & latet cum muliere adolescentiae tuae.

Prov. 5.

PARAPHRASIS.

Ut Deus benedicat tuam lineam seu descendentiā, & ut cumulus felicitatum in tuam domum defluens non arescat, nullibi quare tuam satisfactionem & quietem, quam cum muliere, quae tibi est selecta, & quam tu ipse in tuis juvenilibus annis elegisti. Ut illa & tua proles sint deliciae, & ut horum conversationes sint catena tui cordis, tibi quotidie novas complacentias, & novas consolationes animi gauſando.

H 5

Deni

Denique conforma te iuventionibus Creatoris, dum matrimonium institueris. Quare hanc felicitatem, si est possibile, & conare eam obtinere, ut cum annis, qui ordinariè causant remissionem amoris in familijs & domibus tuus è contra magis crescat, & magis stabilietur, ita ut diutius quam ipsa tempus duret, imò adhuc post mortem vivere queas.

REFLEXIO.

UT amicitia conjugalis sit confusa non est necesse, ut omnia pulchra quæ uxor possidet, sint immortalia, necesse est, ut omnia quæ immortalia possidet, sint pulchra & amatu digna.

Si sollicita est pro decore suæ animæ & si tantum fortitudinis habes ad cognoscendam ejus animam, & firmam eam oculis tuis perlustrandam, non quam unus alteri tædio erit. Quamdiu enim tua virtus durabit, tamdiu tua complacentia non finietur.

REGULA SEXTA.

Mulier, si primatum habet, contrariè est viro suo. Eccl. 25.

PARAPHRASIS.

Mulier quæ in domo sua animo imperiosa
Dominam agit, rigorosa est viro suo.
Dum imperium habet super ejus per-
sonam, transformat illud in tyranni-
dem, & dum videt eum subditum, to-
taliter illum in servitutem redigit.

REFLEXIO.

Femina quæ timetur, revera est ti-
monda, statim quo quis ante eam
pavet, devenit terribilis, & quo magis
maritus est promptus ad obediendum,
& ad ipsi complacendum, magis est illa
crudelis & insupportabilis.

Complace tibi in omnibus, quæ ipsi
placent, sed rege eam tam prudenter,
ut in nullo alio, quam in eo, ad quod
obligatur, sibi complaceat. Conserva
semper tuam auctoritatem erga illam,
sed adjuuge tantum amoris & benigni-
tatis, ut plus habeat complacentiæ in
obediendo, quam tu in mandando ha-
bere potes.

Si per longam experientiam cognos-
cis, quod non possit duci ad bonum;
attende ad minimum, ne te ad malum
deducat.

deducat. Separa te potius ab illa, quam
 tum licitum est; melius est eam des-
 linquere, quam eam usque ad inforn-
 nium sequi. Sed non relinque eam
 strepitu, quia non bene evaditur hoc
 tormentum domesticum, si causas sca-
 dalum, & strepitum fugiendo facis.

REGULA SEPTIMA.

*Non est caput nequius super caput
 Colubri, & non est ira super iram
 mulieris. Eccl. 25.*

PARAPHRASIS.

*Inter capita animalium nihil periculose
 & pejus colubro, & inter iras, mulie-
 ris ira est maxime timenda, cum
 sit subtilissima ad inveniendas tra-
 ctiones & media te perdendi.*

*Placebit tibi magis commorari Leoni
 Draconi, quam cohabitare cum mu-
 liere nequam. Possunt domari & re-
 digi ad obedientiam bestia; ad mu-
 lierem potest inveniri medium eorum
 dentibus elabendi & fugam te salvan-
 di, sed furia muliebres exasperata sunt
 inveni-*

nevitabiles : non potes eam domare,
nec placare nec effugere.

REFLEXIO.

Verum est quod inter disordines
causatos per peccatum magis de-
plorabilis, & magis funestus est ille qui
ordinariè in foemina apparet.

Intentio Dei fuerat ut ejus facies, vox,
inclinatio, & animus non essent aliud
quàm affabilitas, ut hominis ingenium
non esset aliud quàm fortitudo & sapien-
tia, & ut hæ duæ qualitates simul junctæ
componerent felicitatem familiarum.

Peccatum invertit hanc intentionem.
Accidit apud nostram naturam quædam
corruptio, quæ terribiles parit effectus
in majori parte mulierum.

Fortitudo fumorum & vaporum, de-
bilitas organorum & imaginationis,
& denique cæcitas animi causant multas
lacrymas se diligentibus, & multas infe-
licitates in omnibus negotiis, ubi illæ
sunt mixtæ.

In illis species ardentium, levium &
vagabundarum alearum gubernantur &
se commovent ex se ipsis. Imaginatio
deli-

delicata & levis sequitur suum excessum:
Animus elatus & cœcus approbat suos
errores & defendit, & mulier credit,
quod omnia quæ agit, quamvis contra
se, sint tamen recta & laudabilia.

Videtur tamen in omnibus remanere
adhuc aliquod venenum antiqui serpen-
tis, id quod nos capitositatem aut furo-
rem appellamus, ubi sæpe Dæmon ejus
caput ingreditur, & accipiendo illi iudicium
& libertatem, id in illa operatur,
quod oculis perspicimus.

REGULA OCTAVA.

*In medio proximorum ingemiscit
vir ejus, & audiens suspirat me-
dicum. Eccl. 25.*

PARAPHRASIS.

*Ipsius infelix maritus, quem incessanter
affligit, nihil aliud ordinariè agit,
quàm suos exinde proferre planctus,
& hi qui cum audiunt pro omni con-
solatione, non aliter ipsi respondent,
quàm per suspiria.*

REFLE

REFLEXIO.

Non prodest plorare publicè suas domesticas cruces, qui hoc facie parum habet pudoris, quia difficulter id medicis debet aperiri. Illi qui patiuntur, debent exinde ruborem contrahere tantum, quantum ii, qui id peragunt. Quod uxor sit libertina, quod sit fera & violens, maritus sibi ipsi injuriam facit, dum eam accusat. Non minus illius interest suum errorem secretum retinere, quàm eum sanare.

Oportet habere aliquid prudentiæ & fortitudinis: Maximum secretum in eo consistit, ut malo remediatur efficaciter, & interim impediatur, ne infirmus clamet.

Elige cum attentione mulierem, quam es ducturus, dum eam habes, non eam adores, sed nec illam vituperes.

Attende tibi, ne eam irrites, & illam ad iram indiscretè provoces, per nimis iniquas & saucias reprehensiones, aut ipsam nimis arrogantem reddas per indiscretam complacentiam, & importunas civilitates. Ames illam perfectè, sed ostende

ostende ei tantum partem tui amoris,
 minimum coperias tuas debilitates. Tu
 obligatio & felicitas sit, ipsi prudentia
 inspirare, sed recordare, quod hoc non
 efficies, nisi te per amicitiam reddas
 amabilem.

ARTICVLVS SECVNDVS

*De Regimine sui erga propria
 Proles.*

REGULA PRIMA.

*Nam & ego filius fui Patris mei, et
 unigenitus & unigenitus coram matre
 mea: & docebat me, atque dicebat
 suscipiat verba mea cor tuum
 Posside Sapientiam. Prov. 4.*

PARAPHRASIS.

*Fueram & ego olim juvenis, dicit Salomon,
 & puer quem amabat pater, & diligebat
 mater mea, qua me multum
 diligebat, & semper apud se retinebat,
 ut tot instructiones acciperem.*

quot signa amoris recipiebam. Tempus nunquam inutiliter transigebam, quia dum luderem & acciperem meae aetati decentes recreationes, voluit ut essem semper sedulus, & haberem cor apertum ad audiendum, quia semper aliquam dignam sententiam proferebat: ipsius discursus ordinariè fuerat.

Fili mi, ama sapientiam & virtutem super omnia bona mundi; Reliquum non est, nisi vanitas. Id verum bonum est, quod te honestum reddit hominem, & in hoc, quod Deus in te laudat, veram pone ambitionem. Observa ejus legem, & obedias ipsius voluntati. Non recordare id quod didicisti, ut ejus gratia felicitatem possideas, non illam derelinquas ob quamcunq; violentiam, quam posses sufferre. Nil timeas: Ipsa te conservabit, quamdiu tu eam retinebis.

REFLEXIO.

Quod prudentia etiam in parvis rebus magnas habeat inventiones, & quod habeat unam sublimem politicam quoad regimen alicujus infantis, qui
vix

vix de utero matris egreditur, hisce vix
dehis pulchra & utilia, difficulter tamen
imitabilia consilia.

Nempe amare tenerrimè aliquam
prolem, & ipsam omni occasione dili-
gere, ita tamen ne flos suæ ætatis, & can-
dor innocentia & simplicitatis destrua-
tur, eam domi suæ retinere, ita tamen ne
ad hoc cogi videatur: Ipsam continere
in timore & obedientia, ita tamen, ne
illi libertas subrepat. Ipsi infundere bo-
nas inclinationes, & facere ut inclinet
ad bona, ita tamen ne ulla violentia eju-
genio adhibeatur.

Facere taliter ne perdat respectum in-
ter familiaritates, nec amorem inter cor-
rectiones; Nec tempus ludendo, ut
semper addiscat aliquid ad Sapienciam
acquirendam, & ut in qualibet re, quæ
ipsi accidit, magis in prudentia & pieta-
te instruatur; ut habeat suam recreatio-
nem in præsentia sui patris & matris,
quamvis hi non patiantur ejus errores,
ipsa nihilominus non sit contenta, alibi
quàm apud parentes retineri.

Ut cognoscat, quod reprehensiones
qua

quas patitur, proveniant ex benignitate, & ut suam matrem tam benè amet, dum minatur & excipit, quàm dum diligit; Ut parentibus paria signa veri affectûs demonstret, dum severè eam objurgant, quàm dum gratias & dona conferunt.

Ut affuescat etiâ minimas displicentias suæ matris sumere pro magno infortunio, & ut nullam severiorem timeat pœnam, quàm tristitiam suæ faciei & silentii.

Ut cum lacte ipsi imprimantur primæ dulcedines veræ devotionis, ita ut ipsius animæ hæc fixa permaneat regula: quod non fit in terra major felicitas, quàm vivere secundum leges rectæ rationis & justitiæ; Ut ipsi sæpius hæc eadem res differentibus modis inculcetur, ita tamen ne ex frequentiori auditu displicentiam accipiat; Et ut ipsi aliqua bona instructio detur oportuno tempore, dum fortè ludit aut cor apertum gerit, quò faciliùs verba ingrediantur, & ut sentiat complacentiam, dum addiscit ea quæ habet addiscenda. Hæc erunt exempla inimitabilia.

R.E-

REGULA SECUNDA.

Qui diligit filium, instanter erudit.
Eccl. 30.

PARAPHRASIS.

Qui amat filium nunquam cessabit ab instructione, secundum necessitatem suae aetatis, diriget omnes ejus corporis & ingenii motus per continuas & judiciosas instructiones.

REFLEXIO.

A Tempore quo instructionem proles tua percipere queunt, applica te sedulo ad eas instruendas, considerando, quod educatio debeat immediate sequi ipsam nativitatem, quia cum eadem corruptio & inclinatio ad malum proveniunt.

Etiam in tenerrima aetate constituta proles, cum spiritualementem & immortalem habeat animam, scandalo est, si eam sinas brutaliter vivere, & nimis tarde ipsi suam inculcabis obligationem, si expectes, usque dum ad integrum perveniat usum rationis.

Quando

Quando natura est flexibilis & mollis, oportet eam flectere, & ipsi dare prima rudimenta affectionum & habitudinum, quas in vigore suæ ætatis habere debet. Oportet ut proles tua operetur bonum, antequam sciat, quid sit bonum; Oportet ut assuescat ei per obedientiam & necessitatem, antequam cum iudicio eligat, & quamvis nesciat, quid faciat, tamen operetur secundum regulas rectæ rationis & honestatis.

Infantia habet suas perfectiones & virtutes, hinc dispone, ut eæ appareant statim ab infantia tui filii, à quo natura ipsum docet loqui & velle. Doce eum loqui & velle, sicut decet, & ita eum instrue, ut nulla ex ejus humanis actionibus brutalis appareat.

Felix & benè educatus Infans erit ille, qui domitas & obedientes habebit passionem, antequam ratio expergefiat, ita ut hac jam adeptâ, nihil habeat quod faciat, quam regnare in pace, & frui victoriâ, quam per bonam educationem acquisivit.

RE-

REGULA TERTIA.

*Qui docet filium suum laudabiliter
in illo, & in medio domesticorum
gloriabitur. Eccl. 30.*

PARAPHRASIS.

*Pater qui docet filium suum, & ipse
sua educationis curam habet, exinde
honorem ducet & videbit illum ama-
ri à propinquis, ac estimari à civibus.
Filius quem nutrit mater, & instruit
pater, erit gaudium sua domus, & fe-
licitas sua civitatis.*

REFLEXIO.

NEgligentia unius & negotia alte-
rius introduxerunt consuetudi-
nem confidendi aliis magistris prolium
instructionem. Quod tamen natura non
prætendebat, dum lac & amorem matris
intelligentiam & prudentiam patri tri-
bueret. Illius intentio fuerat, accumu-
lare gloriam eorum fœcunditati, & eos
patrem & matrem talis filii constituere,
qui integrè esset horum filius, & qui
suum nutrimentum & prudentiam nulli
alteri, quàm illorum curæ & regimini
abscribere deberet.

Ma-

Mater quæ non sinit suis brachiis prolem egredi, quam dum ratione uti potest; Pater qui talem prolem domo sua egredi non permittit, quàm dum ratio eum regit, & jam habitudinem contraxit sua agendi cum judicio, & amandi id quod honestum est, fruitur veris deliciis paternæ autoritatis, nec ullus homo perfectè dici potest felix in filio suo, quàm qui huic dedit vitam, scientiam, & virtutem.

Si filius tuus virtutem ab alio didicit, non est tuus, quàm ex dimidio, & ejus pulchras actiones tibi de jure attribuere non potes; Habebit ex te potentiam comedendi & dormiendi, à magistro verò suis prudenter sua peragendi & honoratam ducendi vitam.

REGULA QUARTA.

Qui docet filium, in medio amicorum gloriabitur. Eccl. 30.

PARAPHRASIS.

Qui educat sedulo filium suum, laborat tam multum pro aliis quàm pro se; gloria

gloriari potest inter suos propinquos
vicinos, quod sit eorum bonus amicus
cum sit bonus parens, & cum illis pro
paret bonum successorem, & fidelis
hæredem, qui recolet amicitiam, quam
habet cum illis, & bona exempla, quae
ipsis dedit.

R E F L E X I O.

Nemo hominum de bonis suis
gloriari potest, si pro suis prolibus
sufficiencia non habeat; Sed adhuc
de virtutibus possidet, si non sufficiencia
habeat ipsas in hæreditatem prolibus
linquendi, & impediendi, ne hæc virtutes
cum ipso moriantur.

Si adspiras ad immortalitatem, &
tactus es laudabili desiderio eam acquiri
rendi, taliter operare, ut omnes hæc
excellentes & pretiosæ, quas possides
post te & in destinato loco permanere
ut sint immortales & gloriosæ. Hinc
tua anima in cœlo, tua virtus in cœlo
prolium, tua reputatio & bonum
men in memoria amicorum, deprecatur
tua pecunia in thesauris Dei, & in
nibus pauperum.

Sed considera quod virtus non detur, sicut dantur bona, dicendo : *Ego ea relinquo*. Nihil agit in hoc passu, qui loquitur in hora mortis, & qui scribit per manum Notarii in suo Testamento : *Relinquo filio meo meam devotionem, & meam prudentiam*. Ex quo has filius tuus non habebit : si vis ut illas possideat, fac taliter, ut dum es sanus, earum possessionem accipiat, ponendo ipsi ante oculos bona exempla, ex quibus cognoscat, quod hæc possessio sit amabilis, & quod plus debeat amari, quàm divitiarum, & alia bona quæ pereunt.

REGULA QUINTA.

Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadit princeps.
Eccl. 30.

PARAPHRASIS.

Equus qui negligitur & non domatur in tempore, devenit indomitus ; Et infans qui relinquitur in libertate sine reprehensione & castigatione, devenit incorrigibilis.

I REFLE-

Non expecta usque dum tua prole
committat magna crimina, ut cor-
rigatur & reprehendatur : Malitia con-
scit cum ætate, & usque ad eum tem-
num & excessum pervenit, tibi castiga-
tio non solum inutilis est, verum etiam
periculosa.

Non expecta ut ejus parvæ indis-
tiones ad sacrilegia perveniant, aut
parvæ cholerae mutantur in furores,
moliuntur traditiones aut patriam.
Castiga eum dum adhuc aliquid boni
ris ex eo habere potes, & ille ex tua
veritate aliquid utilitatis sumere. Ma-
nam habe curam, ne alii eum punire
causam habeant, quia hæc ipsa puni-
esset interitus tui filii, perditio tui
noris, ruina tuæ domus, & opprobrium
tuæ posteritatis.

REGULA SEXTA.

*Læta filium tuum, & parvum
te faciet: Lude cum illo, &
tristabit te. Eccl. 30.*

PARAPHRASIS.

Si filium tuum semper osculis & affabi-
litatibus tractas, & continuas eum
laete tractare usque ad aetatem quindecim
aut sedecim annorum; pro laete tibi
reddet fel, & tibi tantum timoris in-
cuiet, quantum tu amoris erga eum
habuisti.

Si ludis cum ipso, multum perdes in hoc
lusu. Tua familiaritas recompensa-
bitur cum aliquo vituperio, quod ti-
bi mortem causabit.

REFLEXIO.

Infantes ad eam aetatem attingunt, ubi
nec laete amplius indigent nec affabi-
litatibus, nec cachinnis, neque familia-
ritate.

Semper oportet amorem ostendere,
sed in tali aetate tui filii est cognoscere
quod eum amas, nec opus est, ut ipsi
hoc dicas. Habe tale silentium, quod
omnia exequitur, ipsum corrigat, quan-
do errat, & ipsum laudet, dum bene
operatur.

Non intermitte ipsum laudare aut cor-
rigere; sed ita age, si est possibile, ut eum
nec

I 2

nec

nec laudes, nec corrigas, quam per oculos.

Quoniam oportet, ut tua praesentia tua tristitia sit ipsius supplicium; Si bene fecit, latetur de tua praesentia, & hoc pro sua remuneratione accipiat: Approba id quod fecit, sed ut haec approbatio si est possibile, sit muta, vel saltem multiloqua, & ut tua declaratio, quam ipsi desuper facies, non multum differat ab ipso silentio.

REGULA SEPTIMA.

Ne corrideas illi, nec doleas: & novissimo dentes tui obstupescant. Eccl. 30.

PARAPHRASIS.

Non rideas cum tua prole, si non videri rare: si non continuo ferrum habueris in manibus ad abscindendos ramos: & id quod ipsi nocivum est, carpent maros fructus, quibus dentes obstupescant, & in tuis ultimis diebus dolores causabunt.

REFL

REFLEXIO.

TRes necessariò causæ tibi dement
 auctoritatem erga tuum filium;
 nempe ridere cum illo, & te nimis fa-
 miliarem reddere, sufferre & dissimula-
 re ejusdem errores, & denique ipsi dare
 mala exempla, & coram eo tuas debi-
 litates & passiones demonstrare.

Hæ sunt tres indiscretiones, quibus
 respectum perdit, & te non æstimare af-
 fuecit. Evita eas sedulò, quia statim
 ut videbis auctoritatem tuam perditam,
 crede pariter, quod filium tuum perdi-
 deris. Uno verbo, non illum adora, &
 benè attende in consideratione tuarum
 prolium, ne sequaris tot funesta exem-
 pla aliorum parentum, qui eas per edu-
 cationem stultos efficiunt, & postea per
 pecuniam, aut suam propriam poten-
 tiam Iudices & Dominos populorum
 constituunt.

REGULA OCTAVA.

*Curva cervicem ejus in juventute,
 ne fortè induret, & non credat
 tibi. Eccl. 30.*

I 3

PARA-

*Curva ejus collum in juventute : dicitur
ejus arrogantiam , & fac inclinatio
ejus animum rebellem , omni quoque
modo ad obedientiam & respectum
Nulla occasione inter mitte eum corrigere , ne fortè in malo obdurescat ,
mala ejus inclinatio non fiat insuperabilis , aliàs ad talem statum cum
displicentia & pudore eum pervenire
videbis , ut tua negligentia aeternis
bi causent displicentias.*

REFLEXIO.

Nihilominus dum eum corrigis ,
stine ab iracundia. Correctio
iam miracula efficit contra magis in-
rigibilem & desperatum juvenilem
dum agendi ; sed si iracundia miscetur
huic excellenti medicinæ , devenit in
venum. Si unum cum altero filio
porrigis , perdes eum , dum credis
malo remedium adterre ; & deus
ejusdem parricida , dum ejus medicum
agis.

Addisce esse severus & timendus

que furore, esse firmus, & inflexibilis,
& non perdere rationem; esse justus &
integer sine omni violentia; & scias
modum habendi faciem & linguam ali-
cujus terribilis Judicis, dum simul con-
servas cor paternum.

REGULA NONA.

*Filio, mulieri, & fratri non des po-
testatem in vita tua, & non de-
deris illi possessionem, ne forte
pœniteat te. Eccl. 33.*

PARAPHRASIS & REFLEXIO.

Quamdiu vives, non pone te sub re-
gimine eorum, quos tu ipsemet deberes
regere, sive sint uxor, proles, aut amici.
Retine semper auctoritatem quam De-
us tibi dedit, & dispositionem liberam
tuæ facultatis, nec eam confidas, quis-
cunque is fuerit, ne loco alicujus solatii
& quietis, quam exinde speras, cadas in
vituperium, & ne exinde fiant ingrati &
crudeles ii, quos credebas per tuam libe-
ralitatem reddendos magis gratos, & sa-
pientiores.

Ex quo cuncta filiis aut filiabus de-
disti, credent, quod nihil tibi amplius
debeant, & quando tuæ manus erunt
vacuæ, tua facies ipsis erit insupporta-
bilis & odiosa. Per nullas preces & nul-
lam remonstrationem muta hanc tuam
resolutionem, quia melius est, ut tuæ
proles dependeant à tua munificenti-
quàm tu dependeas ab eorum gratitu-
dine, aut ab illorum justitia. Fac ut ser-
per tuâ operâ indigeant, & exinde
quid sperent, sed nunquam illis in-
geas, si vis ut te ament: Monstra illis
vita manus tuas, sed eas firmas retine
& nihil nisi per mortem illis relinque.

ARTICVLVS TERTIVS

*De Regimine sui erga proprium
famulitium.*

REGULA PRIMA.

*Iugum & lorum curvant collum
rum, & seruum inclinant op-
rationes assidua. Eccl. 33.*

PARA

PARAPHRASIS.

Iugum grave deprimit collum durum & erectum, & labor assiduus reddit servum humilem, & ipsi dat inclinationem ad illud ad quod obligatur.

Non relinque servum tuum sine operatione, quia otium est magister malitia. Illud hanc docet in domibus, & omnes in malitia doctos reddit, qui tempus in hac studendi sibi sumunt, & qui occupationibus vacant.

Si seruo laborem imponis, habebis requiem, si relaxas, erit tibi oneri: Si nihil operatur, cogitat malum; & quo magis est liber, eo plus ad libertatem & insolentiam inclinatum habebis animum.

REFLEXIO.

Nullum servum pro tuo servitio accipias, si non tota die ei occupationem dare potes. Unus horæ quadrans otiosus junctus alteri quadranti, brevi seruo, qui sic nihil laborat, dabit integram voluntatem nihil operandi, & tibi demonstrandi, quod Dominus qui pigrum nutrit famulum, parum absit à nutri-

nutriendo suum proditorem & inimicum.

REGULA SECUNDA

Panis & disciplina & opus serui

Eccl. 33.

PARAPHRASIS.

Tribus rebus seruus tuus carere non debet, nempe pane, labore, & correctione aut disciplina.

REFLEXIO.

Indiget seruus pane, quia ipsi deest; competit: labore, quia est ipsius conditio; correctione aut disciplina, quia tua interest ut corrigatur, aut reprehendatur.

Sine reprehensione non corrigentur errores: sine labore committet & adhuc maiores: sine pane verborum tabit se posse errores committere, quod omnia furta & latrocinia ipsi permittit.

Unico verbo, dum per tuam inattentionem domi tuæ desunt seriæ correctiones; Dum per tuam negligentiam absunt occupationes, & dum propter

tuam avaritiam non bene solvitur nec
nutrimenta dantur; Accipe pro impiis,
pro impudicibus, & pro furibus & la-
tronibus eos, qui ibidem permanere
contenti sunt.

REGULA TERTIA.

*Si non obaudierit, curva illum com-
pedibus, verum sine iudicio fa-
cias nihil. Eccl. 33.*

PARAPHRASIS.

*Si non vult obedire, punias eum, sed nihil
age ex passione & sine iudicio. Tua
exasperationes & clamores cholericis
illum non corrigunt, sed te ipsum per-
vertunt, & te magis quam eum consti-
tuunt culpabilem.*

REFLEXIO.

A Tempore quo eum cognoscis in-
corrigibilem, dimitte illum, & cre-
de, quod è re tua magis fit, uno men-
se citius illo carere, quam totum men-
sem impendere in cholera, & continuo
errores impatientiæ & iræ committere;
sed si iudicas quod possit corrigi, & suf-
ficientes rationes habes, ex quibus spe-
rare

rare possis emendationem pro tuo ser-
vicio, distingue errores pigritiæ & mali-
voluntatis aut malitiæ ab erroribus
ignorantiæ, & in his quoad potes, cum
iudicio & iustitia procede.

Excellentissimum remedium domi tuæ re-
spectum & timorem conservandi pro
tuo famulatio, est ut seriò rem agas cum
domesticis, & cum iis pauca verba con-
feras. Scias omnia quæ faciunt, sed cetera
illis quid tu cogites, & quid sis facturus.
Tantum respectus erga te habeant
quantum moderationis tu erga eos ha-
bebis. Adorabantur olim Idola, quæ
erant statuæ hominum, quæ oculos ha-
bebant apertos, nihil tamen loqueban-
tur.

Dominus qui videt omnia quæ de
mi suæ fiunt, & nihil loquitur, conser-
vat ibidem respectum sui; quasi figu-
ram Dei timent eum, quamvis nemi-
minetur, & solus timor, ne loquatur
continet unumquemque in ordine
obligatione.

REGULA QUARTA.

Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem sic eum tracta. Eccl. 33.

PARAPHRASIS.

Si habes servum fidelem, accuratum & humilem, sit tibi tam charus quam tua propria vita; Tracta eum ut fratrem, aut tuum amicum. Recordare quod non solummodo nihil rarius sit in orbe, & quod omni pretio dignus sit, sed quod etiam Sapientia aeterna, qua de servitute & libertate hominum disponit ipsum tuis manibus consignaverit tanquam donum sua providentia & amoris.

REFLEXIO.

Non time familiaritatem servi prudentis, qui cum affectu servit, invigila solummodo, ne assuescat divinare sed interrogare, quæ tuæ sint, intentiones & voluntates in qualibet occasione.

Impone ipsi omne pondus tuarum inquietudinum, & œconomix. Quod si tamen hoc feliciter peragere voles,

oportet, ut ipsemet laborem sumas per
scrutandi & dignoscendi quæ domi tuæ
peraguntur.

Considera id quod facit, non ut do-
riorem reddas ejus fidelitatem, sed
impedias, ne obliviscatur suæ condi-
tionis, si ipsum hujus suæ conditionis
commonefacis, absque omni dubio
ejus obliviscetur, & res eò perveniet
& in talem statum, ut necesse sit ab illo
dependere. Facillimè ex bono ser-
vator malus efficitur Dominus.

Et quamvis deberet prudenter in
domo mandata tua exequi, & tuam regni
œconomiam cum bono successu, effi-
ci tamen dedecus domi tuæ obedire.
Amplius non perdes quam tuam auto-
ritatem. Certè leges & politicam
intelligis, si vis recompensare longa
vitia tui Camerarii ipsimet servient
& vicissim eum timendo.

Consigna ipsius manibus tua bona
negotia cum sit prudens, sed scias, quod
non oporteat communicare talem pro-
videntiam, sicut pater filio vitam largitur
sed sicut sol communicat lumen, quod

universo largitur orbi, sic retine personam tibi obligatam in una perpetua dependentia.

Servus cui omnia confiduntur, nulla tamen sumitur notitia eorum quæ agit, erit brevi latro, fur, aut Dominus ipse domus.

REGULA QUINTA.

Ne ledas servum in veritate operantem, & dantem animam suam.

Ecccl. 7.

PARAPHRASIS.

Non contrista servum qui ea facit quæ potest, & qui omnes vires & sanitatem impendit, ut tibi serviat.

Indignus es vita, si perversa tua phantasia sinunt pati eos qui te amant, & qui pro te solo vivunt.

REFLEXIO.

TAm benè operare, ut sit contentus, qui ingreditur domum tuam ad tibi serviendum, ut sit fidelis & felix, qui ibi moratur, & ut sit dives, si est possibile, dum domo tua egreditur.

Inde

Inde concipies honorem ; quia quilitas magnorum hominum est, eos magis efficere, qui fideliter & cum amore inserviunt. Non fac sicut quidam faciunt, qui sunt faciles & boni erga te, vos, dummodo paupertate & miseria contenti vivant.

Aliunde non negliges quod tua iustitia est & ita dispone, ut lucrum quod appetunt te faciunt, non ex alia parte, quam ex tua liberalitate aut tua prudentia proveniat, & ut eorum thesaurus non crescat per tuam ruinam. Quia dedecus est videre quod quotidie videmus, divites famulantes & pauperes Dominos.

REGULA SEXTA.

Noli laborare, ut dixeris ; sed prudentia tua pone modum. Prov. 10.

PARAPHRASIS.

Non obruas te laboribus, nec perdamus tuam sanitatem, ut tibi divitias accipias in mules.

Timor & prudentia, qua tibi dant modum, sunt praevidendi futura necessaria.

vera stultitia consistunt, nisi moderentur in tantum pro conservatione innocentia & tranquillitate tua anima, quantum operantur pro augmento tuorum reddituum.

REFLEXIO.

Hodie plenus es inquietudinum, & multum laboras, quomodo divitias acquirere, & aliquot annis requiescere valeas; Operare consultius, quiescere modo, & differ nunc inquietudines, & quas tibi ipsi imponis molestias.

Unaquaque die tantum occuperis, & sollicitus sis, quantum oportet, ut eadem die feliciter & tranquillè vivere possis.

Relinque ambitionem multas conquirendi divitias, & experienciã aliorum disce, quod hoc ipsum sit, multas sibi congregare molestias. Nimis multum pecuniæ in cistis, & nimis multum alimenti in stomacho, sunt æqualiter duæ periculosa incommoitates.

Quies & delectatio non crescunt nec cumulantur sicut divitiæ; Si sufficientes aut saltem sat commodas possides divitias, & delectatio usque ad extremum per-

pervenit terminum ; Potes quidem
ri ditior, sed non magis contentus &
potens.

Quando eris magnus Dominus,
circumdatus multitudine servientium
erit præminentia tua ante alios me-
eris fortunæ homines, in hoc quod
ribus impedimentis & importunitatibus
circumdatus sis, quod plura inutilia
bilia habeas, plus vanitatum & stultiti-
rum in vestibulis, plures homines ad me-
sam, plures rumores in domo, & plu-
turbationes in capite.

Cum omnibus cumulis & millio-
bus divitiarum non vales emergere
corpus, & quam diu tantum unum
bes corpus, non indiges duabus domi-
bus, aut tribus mensis, & adhuc
quadraginta manibus pro tuo servitio.

Hæc multitudo laborum & inquietu-
dinum est pro aliis, quos domi tuæ
tris ; & in veritate dicere possumus
quod hi qui maximè laborant esse di-
tes minimè pro se ipsis laborent.

ARTICVLVS QVARTVS.

De sui Regimine erga amicos.

REGULA PRIMA.

Amicus fidelis protectio fortis : Quis autem invenit illum , invenit thesaurum. Eccl. 6.

PARAPHRASIS.

Amicus fidelis est fortalidinum , quod protegit , & thesaurus qui ditescere facit. Qui talem habet amicum , felix est, & ejus felicitas est in securitate.

REFLEXIO.

Conserva diligenter hunc thesaurum, & si remanet in tua anima aliquis memoria suæ coelestis extractionis & aliqua figura suæ similitudinis cum Deo, nunquam vive absque amicitia.

Qui scit se vivere, sciet pariter, quod necesse sit amare. Quia quemadmodum nostræ animæ creatæ sunt ad imaginem Creatoris, necesse est ut habeant bonitatem quæ eas impellat quodammodo à se

se

se ipsis egrediendi, omnisque earum substantia nil aliud sit, quam quædam materialis & divina flamma, quæ elevatur versus cælum, & quæ adspirando Deum, aliud cor quàm suum querit, tanquam socium & succursum in auxiliis suarum elevationum, quibus fortius ad supremam possit pervenire civitatem.

Quilibet animus est medietas alteri animi. Non sic quasi divisi essent in formatione, & quasi ex uno fuissent facti duo animi; Sed formati sunt in proportione & tali sympathia, quæ inspirat desiderium, tribuit potentiam jungendi, & per earum intimam communicationem efficiendi, ut hi duo unum constituent animum.

Sed antequam hæc omnia perficiantur, multæ formantur displicentia, dolores, melancholici, variæ infirmitates & miseriæ in anima hominis; Quia hæc est imago Dei, in qua æterna consistit felicitas, quod nulla ex his duabus personis sit unquam sola.

Vera scientia hominis prudentis est

scire, quod major pars harum nostri ani-
mi miseriarum proveniat ex solitudine
interna, & quod earum remedium sit
vera amicitia. *Amicus fidelis medicamen-
tum vite.* Eccl. 6.

REGULA SECUNDA.

*Bonus qui invenit amicum verum,
& qui narrat justitias auri
audienti. Dilige proximum, &
conjugere fide cum illo.* Eccl.
25. & 27.

PARAPHRASIS.

*Magna felicitas est invenire bonum ami-
cum, & invenire aures capaces, qua
aut norunt audire veritates utiles, aut
reticere secreta alicujus consequentia.
Amatui similem, & satisfac animæ tuæ,
jungendo te cum amico per confiden-
tiam perfectam, nihil habendo in cor-
de tuo, quod alteri non sit commune.*

REFLEXIO.

ID quod animæ nostræ confidere vo-
lunt, & id quod quasi ex se extrahere
& in alias animas transferre volunt, sunt
tres

tres res: nempe earum scientia, secretum & persona.

Dum communicant suam scientiam, id est notitias quas per studia, vel notitias quæ per famam acquisierunt, vel informationes & lumina quæ habent in publicis negotiis aut aliis occasionibus. Unico verbo, quando cogitationes sunt indifferentes communicant, & hoc congnoscunt, est vera familiaritas. Quando ulterius progrediuntur & suas secretas cogitationes communicant, est amicitia. Dum autem ad ultimum terminum procedunt, & aspirant se ipsas communicare, & transferre sua corda in aliud cor, & secundum id quod natura & gratia possibile est, ex duobus animis unum conficere, hoc proprie & præcipue est, quod vocamus amorem.

Benevolentia sequitur amorem, sequitur & pariter amicitiam; Bene enim volumus objecto, statim quod id amamus. Nostra bona ipsi sunt communia, quod spectat ad hominem, spectat etiam ad amicum. Quia acquirere amicum fidelem & fidelem, est in momento

quirere omne id quod possidet, & id quod acquisivit multis annis. *Beatus qui invenit amicum verum.*

REGULA TERTIA.

Amico fideli nulla est comparatio, & non est ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.

Eccl. 6.

PARAPHRASIS.

Nihil pretiosius bono amico. In statera sapientum plus ponderat, quàm omne aurum & argentum totius orbis.

REFLEXIO.

EXcellenter hodie loquimur de amicitia: Est tamen objectum tale, cui apparenter plus mali fit, in consideratione ejus boni, quod de ea loquimur. Nostrum sæculum est desuper eloquentissimum, & felix in verbis & cogitationibus. Nunquam fuerant tot admiratores hujus pulchræ virtutis, nec unquam tot panegyrici, & tot opera composita in ejus honorem. Ubique fit mentio de amicitia in omnibus libris, in omnibus congressibus & societatibus,

ia

in aula, & inter populum. Ipsa apparet
in omnium vultu & labiis. Ipsa est ubi
que & nullibi verius, quàm in cordibus.

Amicitia nobis placet, sed inter
prædominatur, & nihil perdimus, quo
nos magis tangat & affligat, quàm pe-
ditio alicujus boni amici.

REGULA QUARTA.

*Amicus fidelis, medicamentum
vite, & immortalitatis: Qui
timet Dominum, inveniet eum
Eccl. 6.*

PARAPHRASIS.

*Nostrum corpus plenum est infirmitatibus,
qua abbreviant ipsius vitam mortalem:
nostra anima habet infirmitates, qua reddunt
infelicem ejus mortalitatem: Remedium harum
infirmillarum est bonus amicus; Sed oportet
timere Deum, ut eum inveniamus.
Habe multos amicos, sed non nisi unum
confidentem. Benè sis cum toto orbe,
non nisi unitus cum uno solo sis tuus
thesaurus, tua manus,*

Artes aperta multis hominibus, sed tuum cor non sit apertum alteri, quam tuo intimo, quem elegisti.

REFLEXIO.

Tuum cor est factum, ut alteri detur, non potest absque crimine rejici; Sed maximum opprobrium & iniustitia dedecorosa est se dare & communicare pluribus.

Ipsium tuum cor & ejus secretum nihil amplius valent, statim quo communita fiunt. Excellentia humani cordis est, procurare bonum publicum, & esse bonum particulare.

S. Oportet ut sit ejus conditionis sicut sol, qui totum mundum obligat, & qui admirationi habetur ab Angelis & hominibus, sed tamen regitur & possidetur non nisi ab uno solo Angelo.

Uno verbo nostrum cor bene est constitutum, quando est sicut magnifica vestis, quæ pro lemmate accipere potest: *Placens omnibus, propria uni soli.*

K RE-

REGULA QUINTA.

*Si possides amicum, in tentatione
fide illum, & ne facile credas.*
Eccl. 6.

PARAPHRASIS.

*Si vis habere bonum amicum, proba
illum, & antequam ei fidas, recognosce
ejus fidelitatem. Sed crede quod
hac proba non meliorem habeas
terram, quam tempus & afflictionem.*

REFLEXIO.

Verum est quod perfectæ amici
nascantur primo momento, &
quis alterum videt, & quod magis
nisi statim se recognoscant.

Sed homo prudens, qui non in
dit suam inclinationem in nascendo,
pedit eam in se tam promptè de
rando.

Complacet tibi sentire motus
pectatos & attractus potentes & am
les, qui inducunt inclinationem am
di eam personam, quæ videtur amabi
Sed antequam se resolvat, interroga
am rationem, ejus consiliis & judic

dit, ut consentiat, petit tempus, nec fi-
dit quam soli experientia.

Quicumque uno solo anno vidit ali-
quam personam, non potest dicere, se
eam verè noscere; & quicumque nihil
passus est, certò non potest dicere, quod
ametur.

REGULA SEXTA.

*Est enim amicus secundum tempus,
& non permanebit in die tribu-
lacionis. Eccl. 6.*

PARAPHRASIS.

*Sunt etenim amici tantum dum tempus
aridet; avolant dum hyems appro-
pinquat, & te non amplius agnoscunt,
dum ploras.*

REFLEXIO.

Videtur ipsis quod tua amicitia con-
sistat in complacentia tuæ conver-
sationis, ridendi tecum, dum lätaris in
diebus tuæ felicitatis & prosperitatis.

Deberent scire, quod dum quis se
declarat alterius amicum, est se obliga-
re, quod nec pecuniam habeat tempore
necessitatis, ne quietem tempore nego-
tiorum,

tiorum, nec sanguinem & vitam tempo-
re periculorum, quæ omnia non etiam
spectarent ad amicum, & de quibus non
posset disponere.

REGULA SEPTIMA.

*Est amicus mensa, & non perman-
bit in die necessitatis. Eccl. 6.*

PARAPHRASIS.

*Est & aliud genus hominum, qui
boni amici, dum assident mensa,
extra eam neminem cognoscunt. Per-
mittunt omnia, dum tuis tecum
lantur expensis, postea nullius
plius recordantur; & ordinari-
ritia serviunt vel maximè pro
mento deceptorum & ingratorum.*

REFLEXIO.

C Redunt quod hoc sit te amare
tibi inter epulas serviunt ad
citanos cachinnos impudentes,
peccata committenda cum majori
mositate & insolentia. Non illis
adhibe, quia si pro inimicis habent
qui contra te utuntur manibus &
dio; non habe pro amicis illud
latro

latronum & Assassinatorum, qui manu tua propria utuntur pro lethali vulnere ad ima usque pectoris tibi infligendo, qui que persuadent, se velle in persona tua per actiones brutales & scandalosas innocentiam, gratiam & honorem, quæ tamen vera sunt hominis vita extinguere.

Fuge tales homines; quaecumque vinculum te eorum societati adstrinxerit, rumpe illud, & pro ignotis, ac proditoribus illos habe. Recordare quod mors rumpat omnia matrimonia, & crimen omnes amicitias.

Dantur alii Phantastici & vagabundi, qui quidem absque omni interesse amant, sed pariter offenduntur absque omni ratione, nec alio fine amicitias contrahunt, quam ut proferant lamentationes, quarantque occasiones accusandi & persequendi amicum.

Tales ne videre quidem desiderata; rejice constanter duo hominum genera, & evita notitiam & familiaritatem eorum.

Unius generis sunt, qui ad animum tuum occupandum, seque tecum recre-

andi sunt felices, sed prompti semper
prodendi, & pretio vilissimo vendendi.

Alterum est genus eorum amicorum
quos passio & Zelotypia totos possunt
quique vel minimos oculorum tuorum
aspectus in alios coniectos, ut metu
prodicionem suspiciunt, de quibus
terres prudenter dixerunt, quod nullam
invidia magis insupportabilis aut
menda, quam horum amicitia.

REGULA OCTAVA

*Et est amicus, qui odium, & rixam
& convitia denudabit. Ecclesiasticus.*

PARAPHRASIS.

*Sunt & alij qui praecipiente cholera
creta reticere nesciunt, qui minime
interueniente rixa, propalant eam
qua de amico norunt, qui compatiuntur
tiam & sinceritatem tuam crudeliter
me proscindunt.*

REFLEXIO.

Verum est, quod ebullientes
iusmodi iracundiae motus
centiam, & funestam causent molestem
sed recordare, quod dum alicui

amicitiam conjungis, non tantum ad
ejusdem afflictiones, sed etiam commis-
sos & committendos errores te obliges.
Parum est sufferre aliquid pro amico, ni-
si pariter animum habeas ipsiusmet in-
jurias & afflictiones supportandi.

Nullus amicorum est, qui non ha-
beat suas imperfectiones ac errores, &
non est imperfectio aut error tui amici,
quem non excusare teneris, sed nec ulla
ejusdem imperfectio, quam non praviè
cognitam habere debuisses, priusquam
cum illo amicitiam contraxisses.

Elige benè & nunquam concipe
amorem alicujus hominis, cujus errores
& debilitates sunt intervalla odii, & qui
durante passione est verus inimicus.

REGULA NONA.

*Amicus si permanserit fixus, erit ti-
bi quasi coequalis, & in domesti-
cis tuis fiducialiter aget. Ibidem.*

PARAPHRASIS.

*Si invenis amicum constantem, conserva
eum sicut te ipsum, fac ut cum eadem
libertate tuam quam suam propriam*

K 4

domum

domum intret, ut disponat de tua familia, & ut impendat se tuis negotiis sicut suis proprijs.

Hec est felicitas vera amicitia, vivens duobus cordibus, & commendans duabus domibus.

REFLEXIO.

Dicitur, quod si duo soles essent in mundo, alter alterum destrueret, quod tamen non fieret, si se invicem amare possent.

Non sunt incompatibiles duae potentiae aequales, dummodo inter utramque bona sit intelligentia: Et omnes leges quae feruntur pro regimine unitatis in favorem unitatis non essent bona, si discordia non esset sociata inseparabiliter duarum superioritatum.

Sed si amor est tertius, verus & necessarius erit numerus pro felici regimine, in caelo & in terra, cujus numerus ternarius.

REGULA DECIMA.

Ne derelinquas amicum antiquum, novus enim non erit similis tui.

Eccl. 9.

PARAPHRASIS.

Novus amicus non aequivalens antiquo.
Non facile muta amicitiam, quod enim jam possides absque dubio melius est eo, quod nondum habes.

Si persona amata à longo tempore esset minus perfecta, & minus pretiosa, tamen tibi foret adequatior, & tua inclinationi similior.

Dulcedines amicitia non proveniunt ex nobilitate alicujus hominis, nec ex scientia aut pulchritudine animi, sed ex conformitate tui cordis cum alterius.

Non potes turpius vestiri quam pretiosâ & pomposâ veste, qua pro tua persona nimis laxa est, & male quadrat; Nec pejus amari, quam ab homine, cum quo disparem habes naturam.

Cui accidit quod nulla sit nova vestis, qua corpori non sit incommoda, nec nova notitia cum aliquo, qua non aggravet aut vulneret ipsius animum. Reservationes & ceremonia diu durant, & semper sunt magna negotia, principia amicitiarum.

Unico verbo, qui ab amore primi amici cessare potest, indignus est habere secundum; & qui veram amicitiam sinit interire, non potietur aliam immortali.

REGULA UNDECIMA.

Ante mortem benefac amico. Eccl. cl. 14.

PARAPHRASIS.

Non differ usque ad mortem benefac amico tuo. Amor facit socios, non loqueres. Non offert id quod perdit, & quod alteri relinquere cogatur, sed commune reddit id quod possidet.

Tempus liberalitatis est ipsa vita: Avaritia aut necessitas donant in morte & faciunt testamenta.

REFLEXIO.

DUm alteri aliquid boni praestitit, hoc illi non exprobres, & quando amico aliquam gratiam aut favorem exhibes, fac ut tua facies & verba illum majorem inducant amicitiam, tristitia ejus qui donat offendit illum qui beneficium recipit, illudque mutat in dispensionem.

centiam. Rejectione alicujus beneficii facillime est excusabilis: potest enim provenire ab impotentia & impossibilitate, sed tristis & difficilis acceptatio alicujus beneficii est odiosa, quia provenit ab avaritia vel defectu affectionis.

Dum occasionem habes juvandi tuos amicos, tria semper aperta geras; manus, faciem, & cor.

Dupliciter fit illud donum quod citò fit, & plus quàm centies, si fiat cum bona gratia.

Similiter ne dicas amico tuo, vade & revertere; Cras dabo tibi. Gratia dilata est quasi rejecta, & est tantum dimidia ex parte datum, si non detur eodem die quo dari potest.

Videtur, quod per hanc dilationem quæras tempus & medium nihil faciendi: ad minimum demonstras, quod hoc illibenter facias. Omnis lætitia est celeris, omne gaudium promptum, & quæ placent citò perficiuntur.

REGULA DUODECIMA.

Noli pravaricari in amicum pecuniam differentem. Eccl. v.

PARAPHRASIS.

Non sis molestus amico, qui differt solvenda id, quod tibi debet, melius est tuam pecuniam tardius recipere, quam cito charam amicitiam perdere. Recipitur enim pecunia, si mutuo datur ex affectione; Sed plus perditur quod ipsa pecunia valeat, si ad hanc recipiendam perdatur amicus.

REFLEXIO.

Si cogaris ad petendam solutionem restituere, crede, quod creditorem plus premere ro gravius accidat, non habere pecuniam, quam debere; Sis contentus afflictione ipsius & inquietudine, pudore eum suffundas, loquendo plus de hocce negotio.

Illi qui parum habent veræ amicitiam erubescunt amico debitum suum in memoriam revocare. Cùm multum amicum habent

habeas, & multum generositatis, erubescere ipsemet quod ejus recorderis.

Non satis generosum est, desuper tacere, perfecta honestas requirit, ut id etiam obliviscaris.

REGULA DECIMA-TERTIA.

Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum, & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

Eccl. 29.

PARAPHRASIS.

Expone pecuniam tuam periculo, dum eam fratri aut amico mutuo das, & crede, quod sit semper honorabilius & securius in manibus esse illorum, quam esset in thesauro abscondita, & occlusa sub saxo.

REFLEXIO.

Debes credere, quod perdideris pecuniam, dum eam amicis inutilem reddis. Quando te rogant pro aliqua gratia, sis promptus ad eam offerendam: nullum aliud time periculum, quam quod nimis diu deliberaveris, & aliam

K 7

non

non habe displicentiam, quam quod
illos non præveneris, & quod non fe-
ris tam felix, ut potueris divinare, quod
tui indigeant.

Habe in his regulam illius antio-
chensis, qui dum à suo thesaurario
quereretur, quod nihil amplius habeat,
quod suæ liberalitates ipsum enervare
sint, hoc heroicū illi dederit responsum.
Erras remanet mihi omne id quod de
navi: ad me spectat nunc amplius quod
unquam, cum sit in manibus meorum
amicorum. *Hoc habeo quodcumque de
navi.*

REGULA DECIMA-QUARTA.

*Qui denudat arcana amici, fides
perdit, & non inveniet amicum
ad animam suam. Eccl. 27.*

PARAPHRASIS.

*Aperire secretum amici, est perdere
multos amicos. Homo infidelis a nullo
amplius amabitur; Et illi qui confidit
dederunt ejus loquela, primi erant
qui ipsum timebunt & odio habebunt.*

REFLE

REFLEXIO.

IN negotio amicitiae tam bene quam in negotio status minimae indiscretiones & levitates linguae sunt irremissibilia crimina. Horum secretum est sicut nostra religio, ubi nulla est remissio errorum, vel commiseratio poenitentium. Puniuntur hi errores modo terribili & timendo homini animum habenti, cum ipsi non amplius detur occasio in illa relabendi.

REGULA DECIMA-QUINTA.

Ad amicum si aperueris os triste, ne timeas: Est enim concordatio.

Eccl. 22.

PARAPHRASIS.

Si tibi accidit, dum es melancholici humoris, dicere tuo amico verba displicentia, aut inconsiderate injuriosa, quae tamen nihil significant, non timeas: reconciliatio non erit difficilis.

Similiter si durante cholera extrahas gladium contra illum, non desperes, te non posse redire ad pristinam amicitiam.

Home

Homo indulget passionibus fratris, quod sunt caeca & excedunt rationem. Nihil amplius requiritur, quam aut altera lacrymarum gutta ad legendam memoriam alicujus criminis controversia.

Id quod periculosum & iram aut odium reddit irreconciliabilem, est vocare in mentem alicui amico fiduciam quandam domus suae, vel secretum praeftitum aut aliquam confidentiam quam recepit, aut illum contempnere, & in sua praesentia inspicere, aut denique propalare aliquid secretum, & aperire ejus negotia tibi confidit; Omnia ista inducunt fugam usque ad extremam orbis partem. Potes revidere ejus faciem, non invenies amplius ejus amicitiam nec ejus confidentiam.

R E F L E X I O.

UNo verbo ne vilipendas amicitiam, quia despectio amici est vulnus lethale amicitiae, & unicum insupportabile vulnus humani cordis.

Natura & infelicitas possunt nos

dero despectos, non tamen nos possunt reddere insensibiles & indifferentes erga eum qui nos vilipendit; Habitu non inducet consuetudinem, & virtus quidem aliquando potest suppressere dolorem, non tamen hujus potest delere recordationem.

Non approbamus, quod qualitas personarum, quæ nos vilipendunt, diminuat despectus recordationem aut vindictam; laudes etiam quas recipimus ex parte inimicorum, sunt quidem quodammodo acceptæ, sed despectus qui venit ex parte optimorum amicorum, sensibiliter cor vulnerat: Nec etiam ille qui provenit ex parte Principum aut Dominorum minus dulcescit, aut gratiori animo recipitur. Quamcunque potentiam vel auctoritatem quis gerat supra nostram personam, nunquam credimus, quod talem habeat nos despiciendi, nec etiam putamus, quod aliquis hanc habeat auctoritatem, dum sumus culpabiles; nam illi ipsi, qui credunt quod ipsorum crimina mereantur mortem, non tamen credunt mereri despectum.

Gratia

Gratia Dei quidem pluribus de
voluntatem se vindicandi, sed pau-
men contento animo injurias recipiunt.
Et quamvis aliqui appetant ut despi-
antur pro gloria Dei, dubito tam-
multos esse, qui se despicientes dilige-
& amore prosequantur.

REGULA DECIMA-SEXTA

*Homo homini reservat iram, &
Deo querit medelam. Eccl. 10.*

PARAPHRASIS.

*Homo homini preparans malum
servans iram, audeatne petere à
benedictiones & gratias? & illi
vult ut pereat inimicus, potestne
rare à Deo ut se conservet & pro-
Homo vult reservare iram, & à Deo
cificationem querit. Ipse qui totum
ro & corruptio est, vult punire
aliorum, & rogat Deum qui est
nita sanctitas, ut suos proprios dis-
let & sufferat. Qualis praeceptum
qualis spes ut à Deo exaudiatur.*

REFL

REFLEXIO.

UT supprimas recordationes verborum injuriosorum, quæ tibi dicuntur, aut injuriæ ipsius, quæ tibi in tuis negotiis infertur, sæpè habe in mente banc indubitatam veritatem.

Esse inter omnes injustitias duas maximas: Prima quod Deus offendatur; Secunda, quod malo feras animo offensam aliquam, & quod audeas vindictam meditari, aut ad minimum desuper conqueri.

Dum habes dissensionem cum proximo, hanc alteri narras, & petis ab amicis, an non sit verum? quod tibi fiat injuria, & quod debeas quærere vindictam: non desunt tibi rationes, & loqueris tam excellenter, ut quilibet factum & rationes tuas approbet.

Sed denique pro meliori notitia ipsius veritatis dic illis omnia, & narra ingenuè ea quæ scit conscientia tua ratione pudendarum ingratitudeum, & enormium peccatorum, quæ contra Deum commisisti: Non erit persona quæ tibi non dicat, te mereri infinite plus

[Faint handwritten text or bleed-through on the book's spine]

plus mali, & plus despectus, quam
cepisti.

Dum conquereris, aut in litigio
cum proximo quaestio est, an de
perditionem hominis querere, cui
opera Deus usus est pro poena & op
dem tam exigua tuorum magnorum
criminum. Sis ipse Iudex, examina
decide ipsemet hanc quaestionem.

REGULA DECIMA-SEPTIMA

Abstine à lite, & minues peccata

Eccl. 28.

PARAPHRASIS.

Processus & litigia evita, & pauca peccata tibi remanebunt persequi cum, divites reddere iudices & quidem incognitos, in ruinam ducere propriam familiam, nutrire suas iniquitates, multiplicare errores, & perdere Paradisum; hoc est quod quidam dinariè litigando lucratur.

Nulla est dissensio, quae non possit terminari per vias amicitiae & civilitatis, & non est pax aut quies, quae pravaleat omnibus victorijs, quae iudicatur.

judicio obtinemus, & quàm omnes triumphi, quos superbia ducit de nostris inimicis.

REFLEXIO.

Vivas in pace & stabilitas tuam felicitatem taliter agendo, ut eam inquietam nihil reddere possit, & ne sis obligatus te defendere, aut conqueri contra quamcunque personam.

Non est tam honorabile vincere inimicos, quàm planè nullos habere. Furiosi & bestia in primo honorem recipere possunt, secundum verò non convenit, quam hominibus cœlestis & divinæ inclinationis.

Si tamen aliqua disgratia vellet nobis inimicos concitare, credamus, quod nobis minus sit gloriosum invertere eorundem domus & possessiones, quàm sedare ipsorum choleram; Omnes sollicitudines, quas impendimus ad lucrandum processum, impendamus ad lucrandum eorum corda.

Non velimus ut pereant: adspiremus ad victoriam magis illustrem, ita agendo, ut etiam contra illorum voluntatem

nos

nos ament, & ut sibi ipsismet dent culpam, quod nos offenderint.

Dolorem nostræ offensæ inferamus conscientia eorum, & ita agamus, ut nostræ bona officia agnoscant nos amabiles & quod fuerimus amore digni, dum illi nobis displicentiam carerent.

Utamur verbis suavibus & cum respectu prolatis, & conemur eos subtertere per attractus civiliores, ut ipsi confiteri cogantur, quod nobis injuriam fecerint, dum nos malè tractarunt. Et hæc confessio est honor quam maxime desiderabilis, & insignissima victoria, ad quam homo honoratus adspirare possit.

Tenemur denique in anima nos delere omnes inimicitias, & omnia desideria nos vindicandi.

Et quidem per legem naturæ, quæ nobis nulla dedit alia arma & media vincendi homines, quàm mutuam charitatem.

Per legem Evangelii, quod nobis dedit præceptum & mandatum indispensabile.

Per legem incarnati Dei, qui nobis dedit exemplum.

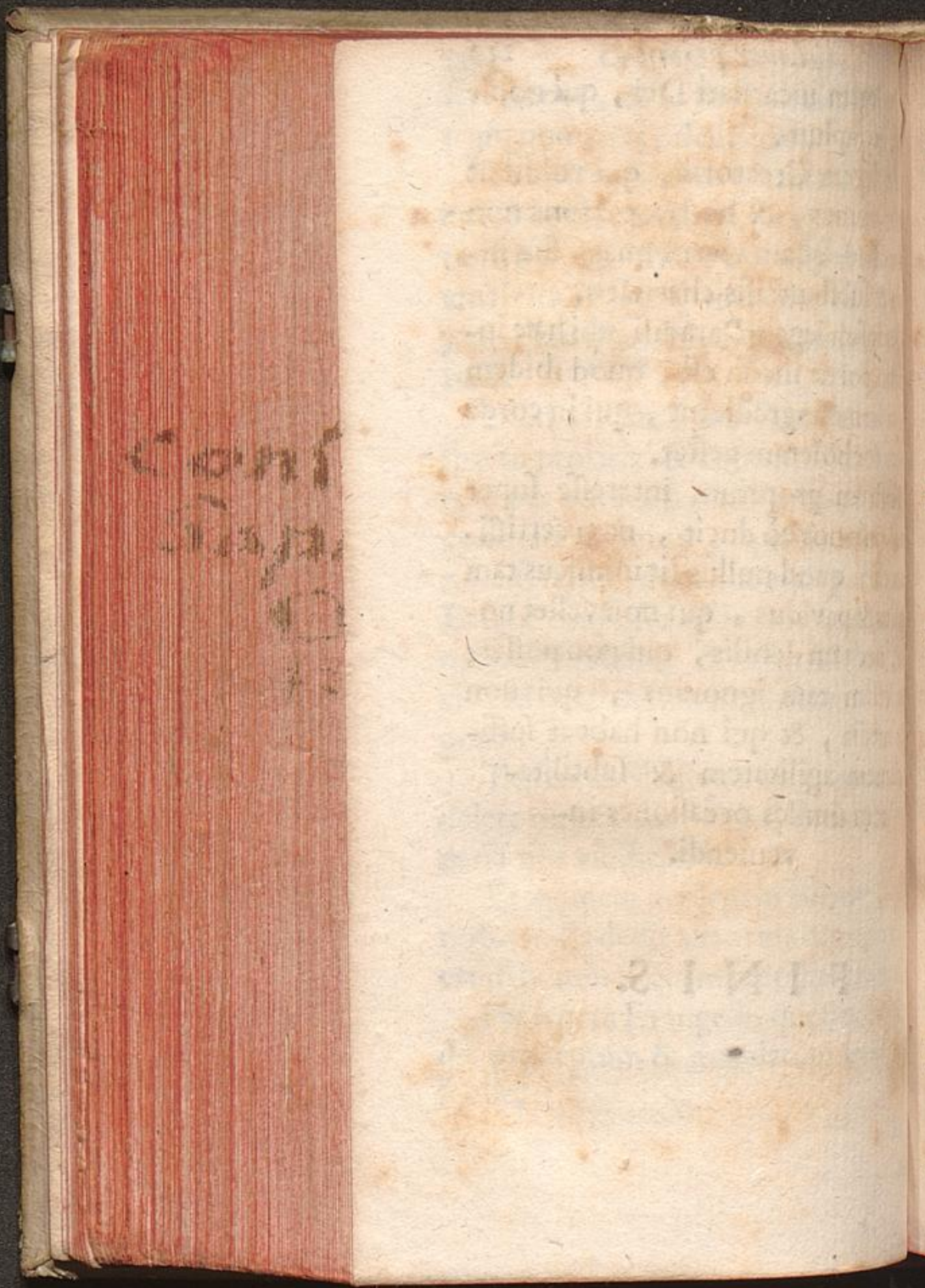
Per legem Creatoris, qui voluit ut noster animus, & nostra persona non essent aliud, quàm vivens imago suæ infinitæ & substantialis charitatis.

Per ipsam legem Paradisi, ubi hæc inscriptio portæ incisa est, quod ibidem nullus homo ingreditur, qui in corde odium & choleram gestat.

Nostrium proprium interesse super hæc omnia nos eò ducit, nam certissimum est, quod nullus sit inimicus tam timidus & pavidus, qui non vellet nocere, nec tam debilis, qui non posset; Nec etiam tam ignorans, qui non sciat media, & qui non habeat sufficientem agilitatem & subtilitatem similes occasiones inveniendi.

F I N I S.

Handwritten text on the red binding strip, possibly a library or collection mark.

Faint, illegible text on the parchment page, likely bleed-through from the reverse side.

FINIS